

Utvärdering av verkställandet av miljöskyddets tillsynsplan 2025

SYMI 26.03.2026
402/02.02.02/2024

Bakgrundsmaterial: Rapportering till statliga myndigheter i begärda system

I enlighet med tillsynsplanen och nationella riktlinjer skall kommunen varje år utvärdera genomförandet av miljöhälsoskyddets tillsynsplan. Utvärderingen skall gälla åtminstone antalet inspektioner enligt typ av tillsynsobjekt, inspektionernas omfattning, antalet provtagningar enligt typ av tillsynsobjekt samt fördelningen av inkomsterna från inspektionerna. Enligt tillsynsplanen för Sydspetsens miljöhälsa utvärderas dessutom tillräckligheten av resurserna och fokuseringen av övervakningen.

Resultaten av utvärderingen av verkställandet av tillsynsplanerna skall i enlighet med gällande förordning skickas till Regionförvaltningsverket i Södra Finland senast 31.3.

Tillsynsplanen för åren 2025-2028 omfattar tillsyn enligt livsmedels-, hälsoskydds- och tobakslagstiftningen samt läkemedelslagen (försäljning av nikotinpreparat). En skild del av planen omfattar även tillsynen över djurens hälsa och välfärd samt över veterinärtjänsterna inom Sydspetsens miljöhälsa och gäller åren 2019-20. Veterinärdelen godkändes av Sydspetsens miljöhälsönämnd den 15.11.2018., den allmänna delen 7.11.2024. Veterinärdelens giltighetstid har med årsvisa beslut förlängts att täcka även åren 2021-2025. Allmänheten har hörts före behandlingen av tillsynsplanerna, men inga genmälen har erhållits.

1. MILJÖHÄLSOSKYDD

1.1 TILLSYN

Vid uppgörandet av miljöhälsoskyddets tillsynsplan för åren 2025-2028 fanns det på området ca. 1500 inspektionsobjekt, det årliga behovet av inspektioner hade räknats uppgå till ca 730, utan tillsyn av primärproduktion. Eftersom antalet objekt varierar konstant och även riskbedömningarna ändras, när situationen vid objektet ändrar, anges talen i storleksklass i stället för absoluta antal.

Sammanlagt utfördes 566 inspektioner (630 år 2024, 575 år 2023), vilket är mindre än föregående året, men nog i nivå med år 2023. I förhållande till resurserna och med tanke på pågående inskolningar samt stora resurskrävande oplanerade arbetsärenden var resultatet ändå rätt bra. Ett stort planerat industriprojekt, en specialsituation med material som flöt i land längs med kusten och de plötsliga ändringarna av tobakslagstiftningen har påverkat inspektionsmängden. Situationen har avhjälpats något för man har satsat på att verkställa hela den planerade resursen, något som en längre tid inte helt lyckats och därför satts in som en intern målsättning.

Ett inspektionsbesök kan innehålla inspektioner enligt flera lagstiftningar. När man räknar bort de oplanerade bostadsinspektionerna 9 (10 år 2024), två oplanerade händelseuppföljningar och fartygsinspektionerna 33 (31 år 2024) är antalet planerliga inspektioner 522, vilket är en minskning på 12 % från föregående år (589 år 2024). I de siffrorna ingår även

uppföljningsinspektionerna, 114 st (2024: 98), då dessa ingår i tillsynsplanen. Verkställigheten på helhetsnivå blir därmed 97 % (104 % år 2024).

Tillsynens verkställda resurs motsvarade det planerade med 6,5 årsverken (6,4 år 2024). P.g.a. arbetstidsarrangemang och normal variation deltog 11 personer i tillsynens resurs. Detta visar igen det aktiva greppet som behövs för att den planerade resursen kan verkställas. Det är viktigt att notera att den verkställda resursen i det här sammanhången motsvarar den resurs som varit i arbete och att den därmed inte motsvarar den resurs som används för bokslutet.

Verkställigheten för tillsynen enligt olika lagstiftningar varierar och då antalet objekt varierar under året är det rätt svårt att ange exakta siffror. Dock är det tydligt att de mest erfarna inspektörerna också nått en god rutinnivå även inom Oiva-systemet. Bedömningen inom Oiva tar en rätt lång tid att lära ut till nya inspektörer och påverkar därför deras prestation en längre tid. För att säkerställa en jämn bedömning inom Oiva diskuteras uppkomna frågor vid interna möten och behovet av uppföljning av protokollen för nyligen inskolad bedöms på individuell nivå. Inom rapporteringen följs prestationsnivån upp på enhetsnivå, tjänsteinnehavarnas utförande av uppgifter följs upp och diskuteras inom ramen av bl.a. utvecklingssamtal och bedömningen av prestationen.

En del prioritering har utförts, då planerade verksamheter, händelser i omgivningen och nya verksamheter medfört ytterligare tillsynsbehov. En kontinuerlig uppföljning har ändå gjorts, så att de stora och mer riskfyllda objekten som stora vattenverk, centralkök och större butiker med hantering av lättförskämbara livsmedel har övervakats täckande. I verksamhetstypen centralkök ingår en del mindre verksamheter inom t.ex. fiskhantering som lämnas bort tidigare i prioriteringen. Enligt intern bedömning har de stora centralköken övervakats på ett tillräckligt sätt, medan mindre cateringverksamheter och mindre fiskhantering, har vid behov prioriterats bort.

Antal inspektioner presenteras i tabellen nedan (tabell 1). Objekten presenteras i tabellen med grov indelning, vilket gör att t.ex. stora och små vattenverk kommer på samma rad och butiker av olika typ på samma rad. Meningen med tabellen är att ge en helhetsbild av tillsynsfältet. Tabellen skiljer inte på planerade och oplanerade inspektioner.

Den naturliga variationen i antalet planenliga inspektioner gjorde att tillsynsbehovet inom hälsoskyddstillsynen över lag varit mindre år 2025. Däremot har sannolikt det allmänna läget gjort, att behovet av uppföljningsinspektioner inom livsmedelstillsynen varit större än vanligt. Speciellt har andelen uppföljningsinspektioner ökat inom livsmedelstillsynen (från 20 % till 25 % av inspektionsmängden) och inom tobakstillsynen. Tobakstillsynens ökade andel uppföljningsinspektioner beror i första hand på ett mindre antal inspektioner inom tillsynsområdet över lag. Livsmedelstillsynens uppföljningsinspektioner har ökat både i antal och i proportion till helheten. Fördelningen av inspektioner mellan de olika tillsynssorterna presenteras i tabell 1 nedan.

Tabell 1: Antal inspektioner fördelade enligt objekttyper under 2025

	Antal objekt (plan 2025)	Antal planerade inspektioner 2025	Inspekterade objekt	Inspektioner
Vattenverk och hushållsvattenövervakning	28	28	28	28
Restauranger och caféer	161	119	103	151
Övriga storkök	57	39	45	58
Matbutiker	67	45	51	66
Övriga livsmedelsobjekt	217	127	60	78
Kött- och växtproducenter, mjölkgårdar (primärproduktion)	Ca. 550	16		
Badstränder och motsv. enl. HSL	36	36	36	36
Simhallar och bassänger (HSL)	5	5	3	5
Skolor	47	13	18	19
Övriga lokaler enligt HSL (främst daghem, inkvartering, utrymmen för barn och unga) +	248	50	59	68
Tobak (utan rökförbud)	67	33	21	24
Nikotinpreparat	19	10	9	9
Sammanlagt		521	433	506
Fartygsinspektioner				33
Bostadsinspektioner				9
Övriga				18
Sammanlagt				566

Ett inspektionsbesök kan bestå av inspektioner enligt flera olika lagstiftningar. Då protokollen av rapporteringsorsaker oftast görs per lagstiftning, kan ett besök leda till flera olika protokoll.

Tabell 2: Andelen uppföljningsinspektioner av den planerade tillsynen år 2025

	Totala antalet inspektioner	Varav uppföljningar	Andel uppföljningar av totala antalet inspektioner inom tillsynsområdet
Hälsoskydd (ej bostads- eller fartygsinspektioner el. dyl.)	180	18	10 %
Livsmedel (utan primärproduktion)	352	89	25 %
Tobak, utan förförbud	24	7	29 %
Nikotinpreparat	9		0 %

Inom hälsoskyddstillsynen har det strävats efter att göra uppföljningar aktivare. Tyvärr har behovet av uppföljningsinspektionerna inom hälsoskyddet ökat. År 2025 behövde fyra objekt mer än en uppföljningsinspektion (ett objekt år 2024). Samtliga av dessa objekt var kommunala. Totala antalet uppföljningar inom livsmedelstillsynen har igen ökat och varit större än föregående år, 89 st (79 år 2024). Antalet objekt som behövde flera uppföljningar hölls på samma nivå som tidigare, 14 st (13 2024). Sex ställen behövde mer än två uppföljningar. Vid de objekt som inspekteras ofta kan uppföljningen ha skötts under den följande planenliga inspektionen. Andelen uppföljningar är fortfarande störst för kaféer och restauranger.

28 beslut om påföljdsavgifter enligt livsmedelslagen fattades under året, vilket är en dramatisk ökning jämfört med föregående år (15 beslut år 2024). Ärenden gällande påföljdsavgifter avgörs genom enskild bedömning av varje fall för sig. Avgiften har blivit ett rutinverktyg, som använts speciellt när företagare underlåter att utföra egenkontroll. Påföljdsavgiften har visat sig effektiv i både åtgärdande av brister och som en direkt orsak till bättre dialog med företagen. Se även punkt 3, fördelning av inkomster från tillsynen.

Tvångsåtgärder har vidtagits vid behov och behovet har igen ökat. Under år 2025 vidtogs tvångsåtgärder vid 18 verksamheter (12 år 2024) i enlighet med livsmedelslagen. De flesta fallen handlade om föreläggande, oftast begränsades verksamheten tills verksamheten motsvarade kraven. Ett föreläggande gavs i enlighet med tobakslagen, tre enligt hälsoskyddslagen i ett bostadsärende. Dessutom gavs en avrådan från bad under badsäsongen. Tanken med tvångsåtgärderna har varit att inverka så lite som möjligt i näringsidkande men samtidigt trygga konsumentens hälsa och säkerhet. Inga anmälningar har gjorts till förundersökningsmyndigheten inom tillsynen av hälsoskyddslagen, tobakslagen och läkemedelslagen. Tre meddelanden om livsmedelsförseelse/hälsobrott gjordes inom livsmedelstillsynen, samtliga för att man brutit mot föreläggande från myndigheten.

Av tillsynsveterinärens arbetstid är 30 % reserverat för livsmedelstillsyn, men ofta har betydande delar av också den tiden gått åt till djurskydd och förhindrande av djursjukdomar. Största delen av tillsynsveterinärens helhetsarbetstid har gått till djurskyddet, mindre delar även till förebyggande av djursjukdomar. De godkända livsmedelslokalerna på området är små och få, så fördelningen av resursen är lämplig, även om livsmedelstillsynen stundvis är arbetsdryg. Om djurskyddet konstateras ta mera tid än uppskattat ökas också debiteringen av

Regionförvaltningsverket för att bättre motsvara den större andelen arbetstid statens uppgifter har tagit.

Tillsynsveterinärresursen på ett årsverke verkställdes år 2025 genom att tjänsten delades mellan två personer en del av året. På det här sättet kunde man också hantera arbetarskyddet bättre. Det är uppenbart att uppgiften är för belastande för en tjänsteinnehavare och åtgärder har vidtagits inför 2026 för att förbättra arbetsförhållandena.

Antalet fartygsinspektioner hölls på samma nivå som tidigare år, 33 (31 år 2024) fartygsinspektioner utfördes. Inspektionerna görs på begäran av fartygen och har hållits på en nivå kring 30-40 inspektioner årligen. Med extern och intern skolning har man sett till att det finns tillräckligt många tjänsteinnehavare som kan utföra dessa inspektioner även under semestertider.

1.2. PROV

Antalet planerade prover och antalet tagna prover framkommer ur tabell 3.

Tabell 3. Antal planerade prover och tagna prover övervakade av hälsoinspektörerna vid Sydspetsens miljöhälsa 2025

	Planerade	Utförda
Livsmedel	enligt behov och verksamhet	0
Hushållsvatten	172	183
Badvatten	138	115
Bassängvatten	64	65

Skillnaderna mellan det planerade antalet prov och tagna antalet prov beror bl.a. på naturliga variationer och behov av uppföljning. En del objekt har haft pauser i verksamheten, vilket påverkat antalet prov som behöver tas. Åter igen har sämre provresultat lett till uppföljningsprov.

Resultaten från provtagningen följdes upp med inspektioner och åtgärder enligt behov.

Hushållsvattenprovtagningen baserar sig på hushållsvattenförordningarna 1352/2015 och 401/2001 och badvattenprovtagningen på badstrandsförordningarna 177/2008 och 354/2008. Övervakningen av bassängvattenkvaliteten grundar sig på förordning 315/2002.

Största delen av de olika vattenproven har tagits av verksamhetsidkare, som konstaterats vara kompetenta att ta prov. Alla resultat som inkommit har granskats och åtgärder vidtagits vid behov. Hälsoinspektörerna sköter om provtagningen vid de små vattenverken, för att säkerställa verkställandet av den. Antalet hushållsvattenprov varierar något med anledning av uppdateringar av övervakningsprogram, samma gäller badvattenprov. Antalet objekt är relativt konstant.

Provresultaten har för dricks- och badvattnens del i stort varit bra. Av de stora allmänna badstränderna, s.k. EU-stränderna på området är tre klassificerade som bra och sju som utmärkta enligt badvattenklassificeringen 2025. Ingen strand har klassificerats som tillfredsställande eller dålig.

Inspektioner gjordes fort till de objekt som hade dåliga resultat, för att kartlägga eventuella problem och eventuella systematiska fel. Åtgärder vidtogs enligt behov. Resultaten från tillsynen och undersökningarna används för enhetens egen riskkartläggning.

Inga projekt med livsmedelsprovtagning verkställdes år 2025, då oförutsett arbete och tobakslagens hastiga ändring krävde resurser. Provtagningarna på begäran av Livsmedelsverket verkställdes enligt begäran.

1.3. UTLÅTANDEN SAMT BEHANDLING AV ANMÄLNINGAR OCH ANSÖKNINGAR

Enheten har gett 35 (24 2024) utlåtanden i allmänna ärenden, som planeärenden, miljötillstånd, befrielse från anslutning till vattentjänstverks vattenledning och avlopp m.m. Utöver detta ges det rutinmässigt utlåtanden till bl.a. byggnadstillsynen med anledning av inkomna ansökningar. Påverkandet vid inledningskedet av plan- och miljöärenden är ett viktigt sätt att hindra eller minska eventuella hälsofaror för invånarna. I regel beaktas enhetens utlåtanden väl under behandlingen.

172 (182 år 2023, 203 år 2024) anmälningar och ansökningar behandlades under år 2025. Antalet är ca. 15 % lägre än föregående år, då omsättningen av verksamheter var stor. Mängden anmälningar 2025 motsvarar mera nivån 2023. Med hjälp av anmälningar och ansökningar hålls informationen om verksamheterna à jour, så att inte onödiga åtgärder riktas till objekt som inte är aktiva. En del påminnelser har behövts för att få in anmälningarna, men inga påföljdsavgifter har förelagts med anledning av uteblivna anmälningar.

Tabell 4: Behandlade anmälningar och ansökningar vid Sydspetsens miljöhälsa år 2025

Typ av behandling	Antal
Registrering, godkännande eller avslutande av verksamhet i livsmedelslokal	116
Registrering enligt hälsoskyddslagens 13 § eller godkännande enligt hälsoskyddslagens 18 §	15
Detaljhandelstillstånd enligt tobakslagen	33
Detaljhandelstillstånd enligt läkemedelslagen	0

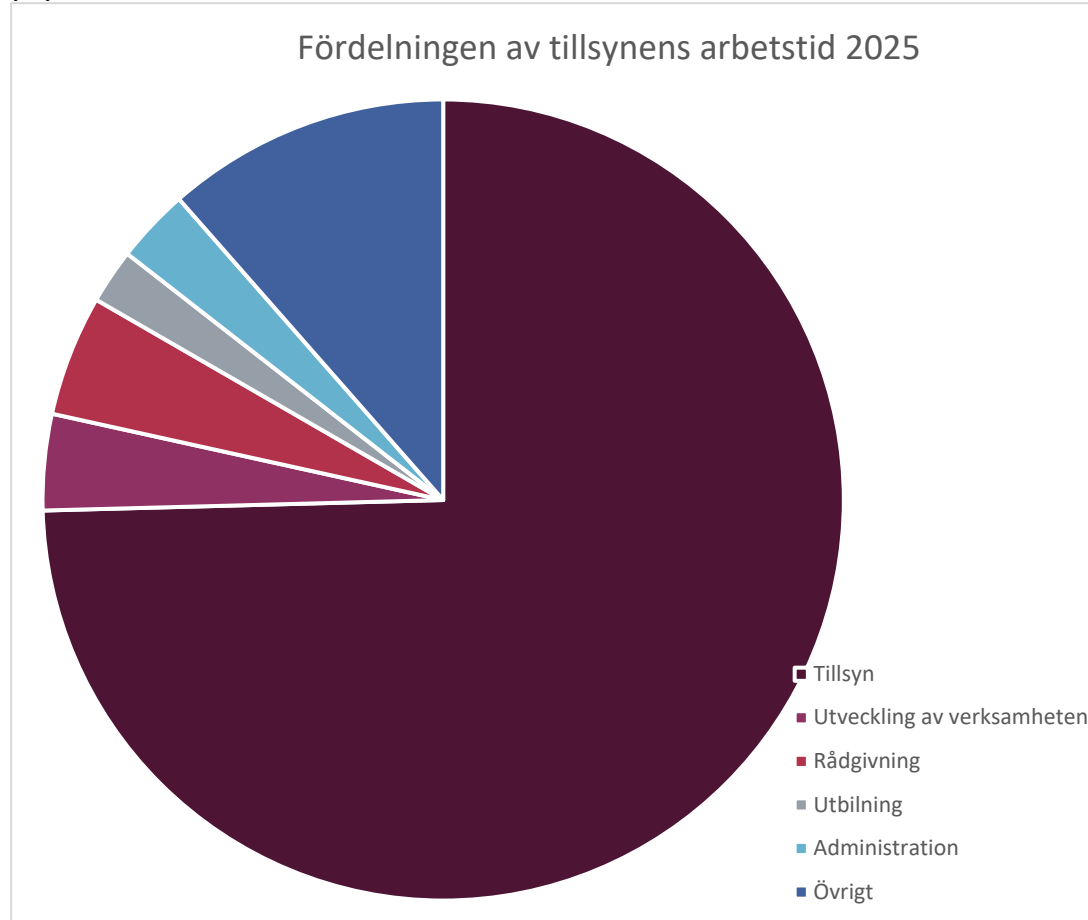
Behandlingstiden för ansökningar som gäller verksamheter som inte får inledas utan tillstånd var under 2025 oftast kort. Ansökningar som föranleddes av ändringar i tobakslagen (33 st) har inte beaktats här, eftersom det fanns en övergångstid och behandlingstiderna påverkade i praktiken inte alls företagets verksamhet. Utöver ansökningarna enligt tobakslagen behandlades endast en ansökan enligt livsmedelslagen under år 2025 och den behandlades på fem arbetsdagar. Behandlingstiden har räknats från det att samtliga nödvändiga dokument har kommit in och förutsättningarna att fatta beslut har uppstått. Därmed kan servicenivån anses ha motsvarat företagarnas behov väl.

1.4. ANVÄNDNINGEN AV RESURSER

Över lag kan man säga att resursanvändningen har fokuserats i enlighet med tillsynsplanen och rätt med tanke på riskerna. Resursanvändningen styrs så, att största delen av arbetstiden går till faktiskt tillsyn (se bild 1 nedan). De stora, mera riskfyllda objekten har övervakats på ett täckande sätt och tvångsåtgärder har vidtagits vid behov. Stora, överraskande projekt och händelser har reagerats på och resurser har styrts till dem. Den planerade resursen har verkställts så omsorgsfullt som möjligt, för att få den bästa möjliga verkställigheten. I prioriteringen som gjorts med anledning av överraskande händelser har prioriteringen i stort skett enligt plan, dvs mindre riskabel tillsyn har lämnats bort

eller minskats på. Det på allmän nivå goda samarbetet med verksamhetsrådets kommuner och företagare har lett till att åtgärder kunnat vidtas raskt och större epidemier och olägenheter har kunnat minskas eller elimineras. Detta har också främjat korrekt och öppen kommunikation till konsumenterna.

Bild 1: Fördelningen av arbetstiden under år 2025. Datan innehåller inte djurskydd och förhindrande av djursjukdomar

Vati-datasystemet har varit i bruk inom tillsynen. Enhetens gamla Tervekuu-databas används dock fortfarande för ärendehantering, eftersom Vati-systemet inte fungerar för det ändamålet. Detta betyder delvis dubbelt arbete, för att kraven som ställs på förvaltningen skall fyllas. Avgifterna som kan debiteras, när data rättas vid avslutande av verksamheter enligt livsmedelslagen, svarar delvis på problemet av resurserna som behövs till underhåll av korrektheten av datan i systemen. Risken finns, att resurserna som går åt till att leverera information till centrala myndigheter och för upprätthåll av informationen fortfarande underskattas. På helhetsnivå är det fortfarande viktigt att beakta resurserna som behövs och används på kommunnivå som en del av kostnaderna och när alternativ övervägs. Ett extra problem för området är att Vati-systemet gärna byter svenskspråkiga uppgifter till finskspråkiga och har svårt att acceptera svenskspråkig information och svenskspråkigt skrivsätt kring t.ex. adresser. En sådan språkvättning leder i långa loppet till urlakandet av tvåspråkiga tjänster och får behovet av tvåspråkigt arbete att verka mindre än det är.

Objekt inom Oiva har följts upp, om bedömningen varit sämre. Typiskt för området har varit, att objekten ofta har flera på varandra följande C- och D-vitsord, vilket kan t.ex. ha haft att göra med mindre tillgänglig information eller företagskultur. I och med det idoga tillsynsarbetet har upprepadet av sämre vitsord minskat och tillsynen effektiviserats. Det relativt stora behovet av

uppföljningsinspektioner och tvångsåtgärder speciellt inom livsmedelstillsynen uppskattas bero på bl.a. okunnighet och ovilja att följa lagstiftning och givna föreskrifter. Påföljdsavgifterna och tvångsåtgärderna har nämligen oftast orsakats av att man inte idkat sakenlig egenkontroll. Meddelandena om livsmedelsförseelse till polisen orsakas oftast av försummandet av egenkontrollen och tillsynens åtgärder. (se även ovan, punkt 1.1).

Det är naturligt att kunderna skall möjlighet att besvära sig över de myndighetsbeslut som ges. Tyvärr leder de långa behandlingstiderna vid förvaltningsdomstolen till att möjligheten också används för att förhala ärenden. Behandlingen av brottsmål är också mycket långsam, då det kan ta årtal innan ärenden kommer till behandling. Många gånger har också tjänsteinnehavare bytt jobb under tiden, vilket inte underlättar vittnandet och behandlingen i processerna. Långa behandlingstider äventyrar konsumenternas hälsa och håller ärenden i delvis i limbo allt för länge. Halvfärdiga ärenden kräver också mera uppföljning och omfattande resursanvändning för utlåtanden och vidare hantering.

1.4.1 SAMARBETE

Enhetens tjänsteinnehavare har enligt begäran hållit presentationer i samband med hygienkompetensutbildning. Systemet med att enligt behov delta i tillfällen som i huvudsak ordnas av lokala aktörer fungerar normalt väl och möjliggör informering med så ändamålsenlig resursanvändning som möjligt.

Enheten deltar i samtliga kommunala och en statlig instans inomhusluftsgupper och har dessutom sedan 2020 representanter i arbetsgrupper för förebyggande rusmedelsarbete i kommunerna. Grupperna i samtliga samarbetskommuner har organiserat sig och har inlett sitt arbete. Utnämnda personer på enheten fungerar också som kontaktpersoner till samarbetskommunernas ungdomsorgan.

Arbetsgruppen för utredning av epidemier för området sammanträdde inte under året, men medlemmarna har hållit aktiv kontakt vid behov och anvisningar har uppdaterats. Inga misstänkta vatten- eller livsmedelsburna epidemier undersöktes närmare år 2025. Enheten har också deltagit i det lagstadgade beredskapssamarbetet med kommunerna och välfärdsområdet. Deltagandet i beredskapsövningar har utgått från enhetens egna behov och kommunernas önskemål. Miljöhälsovården kunde ingå tydligare i beredskapsplaneringen i en del av samarbetskommunerna, vilket också diskuterats vid uppföljningsmöten.

Utöver information som överförs via Vati har information i varierande ärendet delgetts statliga myndigheter. Oftast har det varit fråga om nationella teman som beredskap eller förhindrande av brott.

Enheten har deltagit i de gemensamma mötena, som planerats tillsammans med de Nyländska tillsynsenheterna. Sydspetsens miljöhälsa stod värd för ett av chefsmötena annars har man deltagit enligt möjlighet. Även tyngdpunkter i uppdateringen av tillsynsplanen och planens strukturer har diskuterats mellan enheterna. Samarbetet har varit givande och belyst de olika områdenas karaktärer, samtidigt som regionförvaltningsverket har hållits informerad om diskussionerna.

När större brister konstateras med verksamheter, förekommer det ofta också problem inom andra områden. Samarbetet med övriga lokala och regionala myndigheter har effektiviserat tillsynen och gett företagarna likvärdiga utgångspunkter för sin verksamhet. Ett förbättrat samarbete med övriga

kommunala enheter har gett tydligare service för t.ex. startande företag. Arbetet att förbättra praxis fortsätter även under år 2025.

Olika samarbetsgrupper bildades fort kring månadsskiftet januari-februari, när stora mängder fettklumpar och några dagar senare fisk flöt i land längs med södra kusten främst i Hangö. Enheten deltog i undersökningen och hanteringen av problemen och både djursjukdomar och sanitära olägenheter kunde undvikas. Arbetet var dock tidskrävande och tog resurser från annat arbete. Sammanlagt har det räknats att 100 arbetsdagar gick åt från enhetens resurser för hanteringen av händelsen under vintern-våren 2026.

I och med ändringarna i statlig och regional förvaltning, alltså välfärdsområdena samt Arbetskraftsbyråerna och Livskraften har det uppstått behov att skapa nya kontaktytor till de nya organisationerna. Utöver beredskapen har arbetet pågått även på andra fronter 2025, men behöver fortsätta 2026, speciellt med tanke på lokalt företagande och rådgivningen till företagen.

1.5. EFFEKTER AV TILLSYNEN

Det är inte alldeles enkelt att uppskatta effekterna av tillsynen. Resursernas bristfällighet minskar effektiviteten, men samtidigt leder en prioritering enligt riskbedömningen till att de största och mest riskfyllda objekten övervakas relativt bra.

Det är kännetecknande för tillsynen att de som mest behöver övervakning, inte kommer och söker det. Enheten har dock en bra lokalkännedom, vilket förbättrar effektiviteten av tillsynen. En god kontakt till verksamhetsidkarna gör, att de avvikelser som uppstår kan åtgärdas i effektivt i samråd. Där som ordinarie tillsynsåtgärder inte har räckt till, har enheten god beredskap att vidta tvångsåtgärder.

Likabehandling i tillsynen har tidigare påtalats, då det inte förverkligats p.g.a. nationella lösningar. Statens agerande har lett till att företagarna på området inte har fått samma information på finska och svenska. Situationen har förbättrats, men fortfarande är man tvungen att fråga efter och påminna om behovet och rätten att använda det andra inhemska språket. Med tanke på områdets särdrag samt det stora behovet av information och upplysning är det viktigt att material produceras på ett täckande sätt också av de centrala myndigheterna, så att de lokala projekten kan koncentrera sig på kompletterande material som beaktar lokala behov och särdrag.

Enheten har arbetat för att hålla Oiva-bedömningarna mellan inspektörerna på samma nivå. Veckomöten hålls för att diskutera aktuella ärenden och frågor, så att de kan lösas så fort som möjligt. Även monitoreringarna (peer evaluations) har hjälpt att hålla bedömningarna så lika som möjligt. Användningen av tvångsåtgärder har fördelat sig rätt jämnt mellan inspektörerna.

Sydspetsens miljöhälsa deltar i inomhusluftarbetet i samtliga kommuner och en statlig aktör inom sitt verksamhetsområde. Det gemensamma arbetet med flera sakkunniga leder till en effektivare skötsel av ärendena och förbättrar informationsgången samt informeringen. Behovet av informering tycks växa, då det förekommer mera felaktig information som får stor spridning t.ex. i sociala media. Deltagandet i arbetsgrupperna för förebyggande rusmedelsarbete ger informationsbyte på gräsrotsnivå inom en kärndel av kommunernas uppgifter efter hälsovårdsreformen.

Regelbunden övning av användningen av Virve-apparaterna har upprätthållit den praktiska beredskapen också under 2025. Även Affärsverket Hangö vatten deltar i övningarna, vilket främjar beredskapen inom området Enligt begäran har enheten också ordnat handledning och övningar i virve-användningen inom kommunerna.

Informering om legionella samt repetition av praxis vid dåliga vattenresultat med de större vattenverken var en tyngdpunkt för hälsoskyddet under 2025. Informeringen och beredskapen kvarstår som viktiga punkter i arbete även fram över.

Sammanfattningsvis kan konstateras att den tillsyn som görs, är effektiv. Den kontinuerliga skolningen och samarbetet med övriga myndigheter gör, att personalen är sakkunnig och strävar till att utveckla sitt eget arbete. Enheten strävar till en bra dialog med objekten, men drar inte sig heller för att ta till tvångsåtgärder om det behövs med tanke på konsumenternas hälsa eller ekonomi. Beredskapen för vanligare specialsituationer är på god rutinnivå. Över lag håller beredskapen på att förbättras och de plötsliga fall som uppstår har kunnat skötas med rutin och utan att problemen spridit sig eller upprepats.

Miljöhälsovården utgör också en del i verkställandet av de kommunala strategierna. Med hänvisning till samarbetskommunernas strategier har Sydspetsens miljöhälsa gett välfungerande, tvåspråkig och sakkunnig service. En fungerande och ändamålsenlig tillsyn främjar också smidigt företagande och stöder invånarnas välmående

2. KVALITETSSYSTEM

Kvalitetssystemet har underhållits och uppdaterats under år 2025 parallellt med beredskapssystemet. De båda systemen går in i varandra täcker tillsammans de centrala delarna av tillsynen och beredskapen. De arbetssätt som utarbetats med tanke på beredskapen har kommit till nytta och stått som grund för lösningar även under år 2025. Kvaliteten av verksamheten har följts upp inom systemet. Monitoreringar av inspektörer har gjorts som kollegiala utvärderingar (peer evaluation) i enlighet med det planerade. En intern auditering inleddes över den interna processen för dokument relaterade till inspektioner. Den hann dock inte slutföras under år 2025.

Åtgärder med anledning av det utbildningsbehov som konstaterades vid bedömningen av verkställigheten för år 2024 har genomförts under år 2025.

Resultaten av auditeringar och uppföljningar används för att förbättra kvaliteten på verksamheten och för en kontinuerlig förbättring.

Sammanfattningsvis konstateras att kvalitetssystemet är i användning, används och utvecklas inom enheten och motsvarar därmed de förväntningar som ställts på den.

3. FÖRDELNINGEN AV INKOMSTER FRÅN TILLSYNYN

Inkomsterna från tillsynen uppgick till totalt 336 584 € (2024: 340 601 €), varav 142 164 € (154 303 € 2024) grundavgifter och 194 420 € (2024: 186 298 €) från tillsynens prestationer. Inkomsterna och fördelningen av dem motsvarar i stort det föregående året. Inkomsterna från grund- och årsavgifter har dock igen minskat något. Med tanke på inflationsläget och att de i lagrum definierade

grund- och årsavgifterna inte har indexjustering, minskar betydelsen av grundavgifterna an efter att tiden går.

Utgifterna för tillsynen uppgår till ung. 570 000 € € (utan statliga uppgifter och veterinärvårdens förvaltning), så inkomsterna täcker 59 % av tillsynens uppgifter, vilket är ungefär i nivå med tidigare år (64 % 2024). Inkomstnivån skall ses som god. Rådgivning m.m. som förutsätts p.g.a. ändringarna i lagstiftningen verkställs och minskar på andelen som täcks av inkomsterna. Antalet minutförsäljningstillstånd för tobak har inte sjunkit i den förväntade takten, men sjunker ändå och kommer fram över att minska på inkomsterna. Om de lagstadgade avgifterna inte justeras med tanke på inflationen, minskar också deras betydelse an efter.

Tabell 5: Fördelningen av inkomster från tillsynen 2025

Övervakningsområde	Inkomster från planerlig tillsyn (€)	Inkomster från anmälningar och ansökningar (€)	Årsavgifter (€)	Övriga inkomster (€)
Livsmedel	89 718	13 810	64 650	142 (utlåanden, intyg)
Hälsoskydd	47 419	2 201	23 550	8 692 (prov)
Tobak		7 671	61 000	994
Nikotinpreparat			1 856	
Övriga inkomster				14 289

I praktiken är inte siffrorna ovan direkt jämförbara med bokföringen, då siffrorna ovan tagits från rapporteringsprogram. Också avskrivningar minskar på inkomsterna i bokslutet.

Utöver avgifter som tillfaller enheten, fattades också 28 (15 år 2024) beslut i ärenden som gäller påföljdsavgifter, där avgifterna tillfaller staten.

Påföljdsavgiften är ett rätt nytt verktyg inom tillsynen, som använts från år 2022 och den har visat sig effektivisera tillsynen. De enskilda påföljdsavgifternas storlek varierade från 150 € till 1 200 € och uppgick sammanlagt till 10 500 € (7 700 € år 2024). Se även 1.1 tillsyn.

4. DJURSKYDDSTILLSYN OCH FÖRHINDRANDE AV DJURSKJUDOMAR

Tillsynsveterinärens tjänst är en heltidstjänst, där ca. 30 % av arbetstiden reserverats för tillsyn, 70 % för tillsynsveterinäruppgifter. År 2025 verkställdes resursen genom två deltidsresurser som delade på arbetstiden. Som tidigare har ca. 0,8 årsverken gått direkt till statliga uppgifter. Andelen arbetstid som gick åt till livsmedelstillsyn har igen varit mindre än planerat, då behoven varit större på djurskyddssidan. Detta påverkade inte livsmedelstillsynen på betydande sätt, då områdets godkända livsmedelslokaler är små och verksamheten har varit mindre än väntat. Det har dock blivit alldeles uppenbart att ensamarbetet med uppgiften är för utmattande och orsakar onödiga personalbyten trots alla insatta stödåtgärder. Åtgärder för att förbättra detta var insatta redan i motsvarande rapport över år 2024 och diskussioner har förts med närliggande enhet, utan resultat. Därför har en redan verkställd åtgärd inför år 2026 varit att öka på

tillsynsveterinärresursen med en 50 % tillsynsveterinärtjänst. På det här viset skall man få bättre effekt i tillsynen samtidigt som arbetarskyddet blir beaktat på ett bättre sätt.

Området är ett riskområde för djursjukdomar bl.a. p.g.a. sitt geografiska läge och hamnarna. (Se även punkt 1.1.) Det är mycket viktigt för en lyckad tillsyn att ärenden som går till fortsatt behandling i förvaltningsdomstolarna också kan avgöras smidigt.

Tillsynsveterinären eller dennes ersättare har gjort 54 (47 år 2024) inspektionsprotokoll, beslut och utlåtanden. Vid behov har prov tagits för uppföljning av djursjukdomar.

I större och mer komplicerade fall har stöd även behövts av andra myndigheter. Det är tydligt, att ett etablerat samarbete med övriga myndigheter behövs i och med att fallen blir mer komplicerade. Polisen används som tjänstehjälp om det bedöms nödvändigt och två hälsoinspektörer har utnämnts att hjälpa till vid arbetsamma fall, men de gör det arbetet vid sidan av sina egna uppgifter. Det är viktigt att fortfarande utveckla samarbetet med polisen, speciellt inom djurskyddet. Samarbetsmöte med polisen ordnades inte under år 2025, men samarbetet har diskuterats vid möte mellan polisinspektionens ledning och Hangö stads ledning. Planen är att de lokala mötena åtminstone en gång i året återupptas under år 2026.

Det skulle vara viktigt att öka på de statliga myndigheternas språkkunskaper i det andra inhemska i takt med att lokala funktioner minskar.

I samband med lokala misstankar om djursjukdomar har ett lokalt behov av informering noterats. De nationella myndigheterna har inte som kutym att informera allmänheten i fall av misstänkta sjukdomar. På små orter i utkanten av länet noteras dock händelserna fort och enheten har fått gå och informera om det egna arbetet, för att undvika större missförstånd och rykten. Det kan finnas orsak för regionförvaltningsverket att anpassa sin informeringsplan till lokala förhållanden på ett område som är så heterogent som Nyland.

5. VETERINÄRVÅRDEN

Veterinärvården sköts delvis med köptjänster, delvis med egna tjänsteinnehavare. Tjänsterna utgår från att de inte konkurrerar med den privata marknaden, utan kompletterar den. Kommunerna har önskat att tjänsterna produceras på miniminivå. Jourtjänster 24 h/d köps för produktionsdjur och för övriga djur utanför tjänstetid. Den egna praktikerveterinären ansvarar för icke brådskande vård av produktionsdjur. Praktikerveterinären ersätter också vid behov tillsynsveterinären i akuta ärenden.

Tabell 6: Fördelningen av patienter inom de kommunala tjänsterna år 2025

	Produktionsdjur	Övriga djur
Praktikerveterinär/icke brådskande produktionsdjur	131	
Jourtjänster/brådskande	203	1377

Antalet patienter motsvarande tjänsteproducentens förväntningar. Vården har kunnat skötas trots den ökade kundmängden sommartid, något som kunde ha blivit allt för belastande för den tidigare egna organisationen, även om en del av

kunderna säkert varit sommargäster. Praktikerveterinärens patientmängder visar, att de kompletterande icke-brådskande tjänsterna behövs, även om kundantalet inte är stort. Den privata sektorn ser ut att ha tagit hand om den övriga veterinärvården.

Så som konstaterats tidigare år har organisationsändringen inom veterinärvården märkbart minskat på den administrativa arbetsbördan inom enheten och det mesta arbetet har nu kunnat skötas inom normal arbetstid. Arbetstid har också frigjorts till tillsynen och ändringen har därmed lett till effektivare användning av resurser. De producerade tjänsterna har fungerat smidigt och över lag verkar kunderna nöjda med nuvarande system. Då den privata sektorn täcker området bra och tjänster är tillgängliga för både produktionsdjur och andra djur också utanför det kommunala utbudet, verkar de kommunala och de privata tjänsterna komplettera varandra så som lagstiftningen förutsätter. Jämfört med tidigare har jouten flera och samtliga färdigt utexaminerade, veterinärer än tidigare. Systemet är funktionssäkrare och därmed patientsäkrare än vad kommunen själv kunde producera med de resurser som fanns att tillgå. Mängden respons över tjänsterna har minskat sedan den egna organisationen och den erhållna responsen ger bild av fungerande tjänster som de flesta är nöjda med.

Patientmängden varierar kraftigt under olika årstider, störst är behovet av tjänster under sommarmånaderna. Tekniskt sett har kommunen endast skyldighet att ordna tjänster för de egna invånarna, men det skulle kunna skada turism- och sommarstugenäringen om man hårt började sälla bort utomsoknes kunder. Med den mängd veterinärer som nu jourar (6 st) är det möjligt att handskas också med stora mängder kunder utan att en enskild person belastas för mycket. Kommunen skulle ha mycket svårt att anpassa verksamheten till behovet under de olika årstiderna och samtidigt ha en ändamålsenlig verksamhet som näringsidkare för de enskilda tjänsteinnehavarna.

6. SLUTSATSER OCH ÅTGÄRDER

Sammanfattningsvis verkställdes tillsynen bra med tanke på behovet av tillsyn. Veterinärvården har fungerat som planerat.

Åtgärden för att bota problemen med tillsynen av djurskydd och förhindrande av djursjukdomar har vidtagits från början av år 2026, eftersom det uppstod akut behov att åtgärda problemet redan hösten 2025.

Samarbete har kunnat utvecklas vidare på många fronter och arbetet fortsätter 2026. Speciellt skall uppmärksamhet fästas vid samarbetet med de kommunala företagsrådgivningarna och livskraftstjänsterna, för att tillsammans kunna främja sakkunnigheten och förutsättningarna för ett kvalitativt företagande. Även samarbetet med polisen behöver fortsättningsvis utvecklas.

I och med att attityden på fältet ställvis blir mera likgiltig mot gällande lagstiftning och kommunikationen mer krävande, är det viktigt att tillsynspersonalen får tillräckligt med stöd och övning för situationerna. Då är det också viktigt med fortsatt tydligt stöd från högre myndigheter.

Det vore viktigt med tanke på tillsynens effektivitet och rättsskyddet för objekten, att behandlingstiderna i domstolarna skulle vara kortare. Nu uppstår långa väntetider i onödan och i praktiken kan man behöva vidta vidare åtgärder för att skydda konsumenternas hälsa, medan behandlingen av tidigare skeden ännu pågår. Detta kan verka kontroversiellt för objekt och observatörer.

Den påbörjade interna auditeringen skall slutföras under första halvan av år 2026, vid behov kan den sammanslås med interna auditeringen för 2026 för att ge en större och bättre helhet.

Behovet att delta i förbättrat beredskapssamarbete beaktas i planeringen av verksamheten fram över.

Förslag (Kuula)

Sydspetsens miljöhälsönämnd antecknar ärendet till kännedom och skickar rapporten till kännedom till Tillstånds- och tillsynsverket samt Livsmedelsverket

Beslut

Tilläggsuppgifter

Direktör för hälsoövervakningen Katianna Kuula, 040 1359 222